

**NECESITĂȚILE ACTORILOR INTERESAȚI
ÎN DEZVOLTAREA UNUI SISTEM
DE RAPORTARE DIGITALĂ CU PRIVIRE
LA FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE**

STUDIU DE CERCETARE

STUDIU DE CERCETARE

Necesitățile actorilor interesați în dezvoltarea unui sistem de raportare digitală cu privire la finanțarea partidelor politice

Intellect Group SRL

Autori:

Rodica SVETLICINÎI

Mariana IAȚCO

Tatiana TURCO

Chișinău, 2018

Cuprins

Lista abrevierilor	4
Sumar	5
Introducere	7
Analiza rezultatelor	9
Concluzii și Recomandări:	37

Lista abrevierilor

BNS	Biroul Național de Statistică
CEC	Comisia Electorală Centrală
CICDE	Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
FG	Focus Group
FRIȘPA	Facultatea Relații Internaționale Științe Politice și Administrative
PP	Partide Politice
SC	Societate Civilă
SFS	Serviciul Fiscal de Stat
USM	Universitatea de Stat din Moldova

Sumar

Studiul de față a fost inițiat în vederea evaluării procesului de raportare financiară a partidelor politice și identificarea necesităților privind implementarea și conținutul unui sistem de raportare electronică a veniturilor și a cheltuielilor partidelor politice. Pentru realizarea cercetării au fost identificate trei grupuri țintă: Comisia Electorală Centrală, Partidele Politice și Societatea Civilă (mass-media, organizații nonguvernamentale, cetățeni). În perioada 15 decembrie 2017 – 15 ianuarie 2018 au fost realizate 30 de interviuri personalizate și 2 focus group cu membrii CEC și reprezentanții societății civile.

Datele studiului reflectă faptul că toate grupurile de respondenți susțin ideea implementării sistemului de raportare electronică a activității financiare a partidelor politice. Examinând-se resurse tehnologice și umane de care dispun partidelor politice, modalitatea de evidență a veniturilor și cheltuielilor în cadrul partidului, capacitatea de utilizare a altor servicii publice electronice de raportare financiară, s-a constatat că Partidele Politice posedă potențial și experiență de raportare financiară electronică.

Un aspect foarte important îl reprezintă *caracteristicile sistemului de raportare digitală* privind finanțarea partidelor politice. Răspunsurile respondenților nu au fost uniforme, reieșind din necesitățile și utilitățile individuale pe care le așteaptă de la acest sistem.

Atât pentru CEC, cât și pentru partidele politice cea mai importantă caracteristică o reprezintă accesibilitatea sistemului de raportare, pe când societatea civilă consideră că elementul cel mai important ar trebui să constituie detalierea. Totodată reprezentanții CEC consideră comparabilitatea, detalierea și oportunitatea ca elemente importante ale sistemului de raportare digitală, pe când partidele politice preferă, opțiunea de a putea fi descărcat și caracterul detaliat al sistemului. Societatea civilă scoate în evidență accesibilitatea și comparabilitatea, considerându-le caracteristici importante ale acestui sistem.

În cadrul studiului respondenții și-au expus opiniile vizavi de *funcționalitățile pe care ar trebuie să le aibă un sistem de raportare electronică*.

O funcționalitate importantă evidențiată de toate grupurile de respondenți este interconectarea (interoperabilitatea) sistemului cu alte servicii electronice de stat, ce ar asigura veridicitatea informației. Ulterior opiniile s-au divizat: în timp ce reprezentanții CEC consideră expedierea datelor online ca una din cea mai principală funcționalitate a sistemului de raportare electronică, pentru partidele politice aceasta reprezintă salvarea automată a datelor introduse, iar pentru reprezentanții societății civile cea mai importantă funcționalitate o constituie explorarea și vizualizarea datelor de arhivă. Pe poziția secundă, respondenții CEC au menționat salvarea automată a datelor introduse și furnizarea recipiselor de recepționare a rapoartelor expediate, urmată de generarea imprimării rapoartelor în baza unor șabloane predefinite. Pentru reprezentanții partidelor, expedierea datelor online, generarea imprimării rapoartelor în baza unor șabloane predefinite, precum și asigurarea posibilității completării ulterioare a datelor au fost, de asemenea, apreciate ca importante funcționalități ale sistemului. În schimb, societatea civilă evidențiază ca funcționalități importante: sincronizarea automată a datelor relevante din surse externe, expedierea datelor online, generarea imprimării rapoartelor în baza unor șabloane predefinite și versiunea lingvistică multiplă.

Generalizând rezultatele cercetării menționăm că elaborarea și implementarea unui sistem de raportare digitală privind veniturile și cheltuielile partidelor politice este unul **„pozitiv, binevenit și inovativ”** (100% din respondenții focus grupurilor), în condițiile actuale de dezvoltare a sistemului politic din Republica Moldova. De asemenea platforma digitală va asigura transparența procesului de finanțare a partidelor politice.

Introducere

Scopul studiului. Un aspect important al activității partidelor politice îl constituie finanțarea acestora, în special raportarea veniturilor și cheltuielilor suportate. Actorii politici, societatea civilă, mass-media sunt interesați să aibă acces la informații de acest gen. În acest sens, studiul își propune, prin cercetare, evaluarea procesului de raportare financiară a partidelor politice și identificarea necesităților de implementarea unui sistem de raportare electronică a veniturilor și a cheltuielilor partidelor politice. Pentru realizarea scopului propus au fost formulate următoarele *obiective*: determinarea principalelor caracteristici și funcționalități ale unui sistemului de raportare electronică; identificarea gradului de necesitate a unei astfel de platforme și nivelul de pregătire al beneficiarilor privind introducerea sistemului electronic de raportare financiară a partidelor politice din Republica Moldova (Comisia Electorală Centrală și Partidele Politice), cât și a utilizatorilor acestui sistem. *Noutatea cercetării* constă în faptul că în Republica Moldova tematica acestui studiu nu a constituit subiect al analizei științifice, ci mai degrabă o abordare practică și științifică aplicativă.

Studiul a fost inițiat în cadrul proiectului „Susținerea Comisiei Electorale Centrale în dezvoltarea unui sistem de raportare digitală cu privire la finanțarea partidelor politice” implementat de Centrul de instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) și IDEA International, în vederea analizării și evaluării percepției grupurilor țintă cu privire la gradul de necesitate și conținutul unui sistem de raportare financiară electronică a partidelor politice.

Design-ul metodologic al studiului. Pentru realizarea scopului și obiectivelor propuse a fost utilizat principiul analizei sistemice, abordarea interdisciplinară, îmbinarea unor metode sociologice și politologice. Datele primare au fost obținute în baza cercetării sociologice empirice. Prin îmbinarea celor două tipuri de date, calitative și cantitative, conținutul studiului urmează să contureze viziunile grupurilor țintă cu privire la conținutul unui sistem de raportare financiară electronică a partidelor politice și nivelul de pregătire pentru trecerea la un asemenea sistem.

Au fost realizate trei tipuri de chestionare, unul adresat reprezentanților Comisiei Electorale Centrale; al doilea – partidelor politice și al treilea

reprezentanților societății civile. În acest sens, în total au fost realizate **30 interviuri personalizate** cu reprezentanții CEC, partide politice și societatea civilă în perioada 15 decembrie 2017 – 15 ianuarie 2018. Structura chestionarelor pentru toate grupurile țintă a fost divizată în două compartimente: întrebări generale, comune pentru toți respondenții și întrebări specifice, formulate în dependență de caracteristicile grupului țintă.

În același timp, au fost realizate **2 focus-grupuri (FG)** cu membrii Comisiei Electorale Centrale și cu masteranzi ai facultăților de Relații Internaționale Științe Politice și Administrative, Universitatea de Stat din Moldova și ai Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral. Discuțiile din cadrul FG au abordat subiecte ce țin de existența unei culturi de raportare financiară a partidelor politice, caracteristicile și funcționalitățile sistemului de raportare electronică a veniturilor și cheltuielilor partidelor politice, informațiile cu caracter public privind donațiile, problema subvențiilor partidelor politice etc.

Caracteristicile social-demografice ale participanților în cadrul interviurilor aprofundate.

Conform criteriului de vârstă, participanții în cadrul interviurilor aprofundate s-au divizat în următoarele grupuri: până la 30 de ani – 14%; 30–40 de ani – 34%; 41–50 ani – 24%; 51–60 ani – 21% și peste 60 de ani – 7%. După criteriul de gen au fost intervievați 44% bărbați și 56% femei. Printre respondenți, 70% dețin studii superioare; 20% – studii de master și 10% – grad științific.

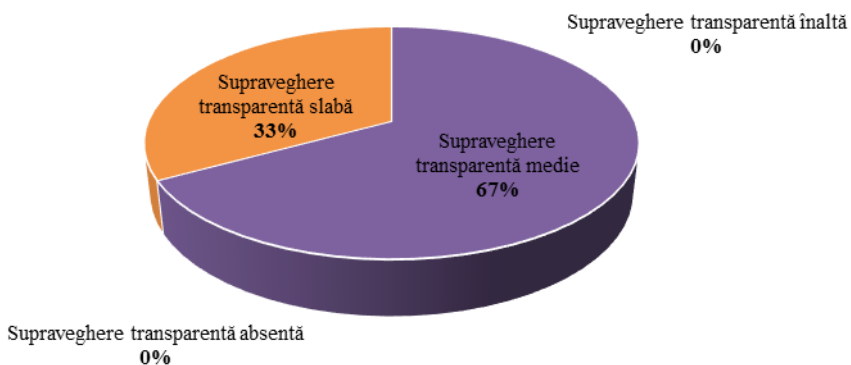
Analiza rezultatelor

Problematika raportării privind activitatea financiară a partidelor politice este actuală pentru orice societate democratică. Pentru Republica Moldova acest aspect este unul apriori, în condițiile în care societatea noastră și-a trasat cursul de dezvoltare spre standarde și valori europene, iar arena politică este caracterizată prin diversitatea de actori politici, segmentați conform idealurilor proclamate în platforma și statutul lor.

Actualmente, procesul de raportare privind activitatea financiară a partidelor politice implică o conexiune dintre doi subiecți: Comisia Electorală Centrală și partidele politice. Pe lângă alte atribuții ce-i revin CEC-ului, ea mai exercită și funcția de supraveghere și control al finanțării activității partidelor politice, pe când ultimele au obligația să se conformeze normelor legale care reglementează activitatea lor. Un indicator important al eficacității acestui proces îl constituie **gradul de transparență**. În cadrul studiului au fost abordate ambele aspecte ale acestui proces, și anume nivelul culturii de supraveghere a gestiunii financiare, precum și raportarea financiară.

Diagrama 1

Există în Republica Moldova o cultură a supravegherii gestiunii financiare a activității partidelor politice?

Analiza datelor cu privire la cultura de supraveghere a gestiunii financiare a activității partidelor politice, dar și a gradului de transparență al acesteia, denotă o situație comună. Toți respondenții au menționat despre absența unei supravegheri transparente înalte, totodată nimeni nu a specificat că ea nu există deloc.

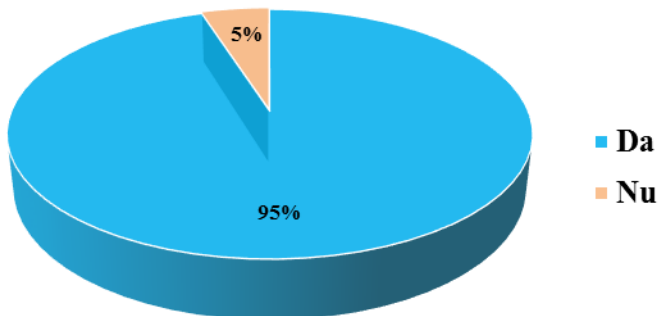
Majoritatea celor intervievați din cadrul Comisia Electorală Centrală (CEC) – **67%**, consideră că în Republica Moldova există o cultură de supraveghere transparentă medie a gestiunii financiare a activității partidelor politice și doar $\frac{1}{3}$ susțin că, această cultură de supraveghere este slabă (**Diagrama 1**).

Această situație poate fi interpretată prin faptul că, însăși cultura de supraveghere a gestiunii financiare a partidelor politice se află în proces de formare și fundamentare (începând cu anul 2016 au fost efectuate modificări ale cadrului legislativ; a fost aprobat Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice).

De cealaltă parte, aproape toate partidele politice (**95%**) au menționat că în organizația lor există o cultură a respectării cerințelor de raportare financiară, pentru aceasta fiind desemnată o persoană responsabilă de finanțele partidului – *trezorier*, în sarcina căruia stă evidența surselor de finanțare și prezentarea în termeni a rapoartelor financiare către CEC (**Diagrama 2**).

Diagrama 2

Există în organizația Dvs. o cultură a respectării cerințelor de raportare financiară?

Doar **5%** din cei intervievați au indicat că, în cadrul partidului nu se respectă cerințele de raportare financiară, motivând prin absența unei persoane special desemnate pentru aceasta, iar atribuțiile de trezorer deseori le exercită însuși președintele formațiunii politice (este specific partidelor nesistemicе, mici, cu un electorat și susținători puțini).

În opinia respondenților CEC, cauzele unei supravegheri transparente medii și slabe ar fi:

- carențe la executarea pe deplin a funcțiilor de control și supraveghere de către CEC (componenta juridică „date cu caracter personal”, care este reglementată prin Legea privind protecția datelor cu caracter personal);
- lipsa unor pârghii/instrumente efective de verificare și control;
- lipsa de personal calificat;
- absența conlucrării și schimbului de date între autoritățile publice;
- comunicare superficială sau foarte redusă dintre CEC și partidele politice;
- partidele nu sunt cointeresate în prezentarea datelor despre volumul cotizațiilor, donațiilor.

Un aspect important al procesului de raportare îl constituie **veridicitatea informației prezentate CEC-ului**. În rezultatul chestionării, atât angajații CEC, cât și reprezentanții societății civile au răspuns în unanimitate că, la etapa actuală, raportarea financiară **NU** reflectă realitatea finanțării activității partidelor politice.

Aceeași poziție au manifestat-o și focus-grupurile chestionate, majoritatea din ei (**87%**) au răspuns negativ cu privire la veridicitatea informației raportate:

„...Sigur că nu reflectă în totalitate, nici nu are cum în societatea în care trăim. Lucrurile nici nu au cum să fie arătate complet”. (Femeie, 23 ani, Ialoveni)

iar **13%** consideră că datele sunt doar „**parțial**” veridice (această explicație rezidă din veridicitatea raportării subvențiilor (cheltuielilor) de la bugetul de stat).

Cauzele care au condiționat răspunsurile negative ale respondenților CEC s-au axat, în mare parte, pe insuficiența pârghiilor de supraveghere și control

al activității financiare a partidelor, dar și pe caracterul superficial/necalitativ al acestui control.

În schimb, societatea civilă a menționat despre inaplicabilitatea legii, în special cadrul normativ imperfect privind finanțarea partidelor. De asemenea, raportarea este afectată de absența transparenței în ceea ce privește donațiile, care deseori se fac în numerar în perioadele preelectorale și electorale. Chiar dacă norma legală prevede expres procedura de contabilizare a donațiilor în numerar, realitatea finanțării activității partidelor este compromisă de abaterile grave în evidența Registrului donațiilor de la persoane fizice. Printre alte cauze au fost menționate sistemul economic informal, existența grupărilor oligarhice, fenomenul corupției, fraudele bancare, aplicabilitatea dublelor standarde în privința partidelor de opoziție.

Așadar, fiind identificate cauzele, respondenții CEC, cât și cei ai societății civile au avut aceleași recomandări în ceea ce privește îmbunătățirea situației privind raportarea financiară a partidelor politice, printre care pot fi menționate:

- ✓ stabilirea unor sancțiuni mai dure pentru raportarea financiară întârziată/eronată, în special în campaniile electorale (până la neadmiterea participării în alegeri);
- ✓ determinarea mult mai clară a provenienței și sursei mijloacelor financiare ale partidelor;
- ✓ informația financiară a partidelor să fie publică și accesibilă.

În cadrul focus-grupurilor chestionate se regăsesc aceleași recomandări și opinii vizavi de înăsprirea sancțiunilor în privința partidelor politice.

„...Control mai strict și aplicarea sancțiunilor pe principii egale, nu selectiv”. (Femeie, 28 ani, Chișinău)

„...Să fie o sancționare mult mai dură, ceea ce i-ar disciplina pe politicieni. Totodată trebuie să fie asigurată transparența și posibilitatea accesării datelor, iar aceasta, la rândul ei, ar permite verificarea informației prezentate”. (Bărbat, 26 ani, Chișinău)

O recomandare distinctivă a respondenților CEC-ului a ținut de transmiterea competenței de supraveghere și control al Comisiei către o instituție nouă autonomă, pe când respondenții societății civile opinează cu oportunitatea creării comisiilor mixte din reprezentanții CEC și SFS, în sarcina cărora va sta

supravegherea finanțării partidelor politice. De asemenea, unii reprezentanți ai societății civile propun trecerea de la CEC către Ministerul Justiției a competenței de supraveghere, considerând că astfel se va îmbunătăți și raportarea financiară a partidelor politice.

Pentru a spori calitatea raportării, dar și însuși procesul dat, respondenții CEC propun desfășurarea unei ample campanii de informare privind esența și modul raportării financiare, acest proces să conțină obligatoriu componenta de automatizare a procesării datelor. Aceasta va genera nu doar o disciplină din partea partidelor, dar și va permite soluționarea a cca. 80% din sarcinile de supraveghere care revin CEC-ului, în condițiile în care Comisia procesează un volum foarte mare de informații financiare imprimate pe suport de hârtie. Iar pentru societatea civilă este important, ca acest proces să fie transparent, caracterizat prin publicitatea, veridicitatea și accesibilitatea datelor.

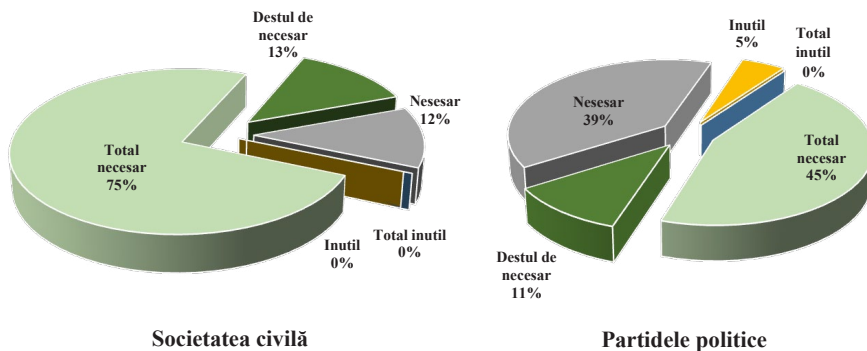
În acest context datele sondajului reflectă imperativul implementării unui sistem de raportare digitală a veniturilor și cheltuielilor partidelor politice (**100%** din respondenții CEC-ului au răspuns afirmativ), pe când doar **75%** din respondenții societății civile consideră că acest sistem electronic este total necesar pentru asigurarea raportării financiare și **13%** – destul de necesar (**Diagrama 3**).

Pentru focus-grupurile chestionate acest proces este unul **„pozitiv, bine-venit și inovativ”** (**100%** din respondenți), considerându-l ca prima treaptă spre asigurarea transparenței procesului de finanțare a partidelor politice.

„...Este un pas imens spre democratizarea societății și transparentizarea eșichierului politic național”. (Bărbat, 26 ani, Chișinău)

„...Ar fi mai bine pentru noi să aflăm mai repede informația și să putem descărca și să prelucrăm datele prin comparație cu alte rapoarte, de exemplu elaborate de societatea civilă”. (Femeie, 38 ani, Chișinău)

Ce opinie aveți față de implementarea sistemului de raportare electronică a veniturilor și cheltuielilor partidelor politice?

O opinie diferită au avut respondenții partidelor politice, dintre care **5%** consideră inutilă implementarea sistemului de raportare electronică. Pentru **45%** acest sistem este destul de necesar, iar **39%** îl consideră necesar, ceea ce prezumă că actualul sistem de raportare îi satisface așa cum este, iar o inovație electronică de raportare este binevenită, dar nu ar schimba radical starea de lucru pe acest segment de supraveghere.

Reieșind din faptul că, introducerea unei raportări digitale cu privire la finanțarea partidelor politice este absolut necesară nu doar pentru CEC, reprezentanții societății civile au reiterat și despre utilitatea ei, subliniind contribuția informațională pe care o poate genera acest sistem electronic. În primul rând, pentru sectorul asociativ este important:

- ✓ să fie informații;
- ✓ să monitorizeze și să analizeze finanțarea partidelor politice;
- ✓ să cunoască cine sunt finanțatorii partidelor;
- ✓ să cunoască în ce scopuri sunt cheltuiți banii partidelor;
- ✓ să poată compara și verifica câți bani s-au cheltuit de facto din subvențiile acordate și ce acțiuni declarate au fost realizate de către partide din acești bani.

Pentru unii reprezentanți ai societății civile accesarea sistemului de raportare digitală reprezintă și o necesitate de serviciu în cadrul căruia își îndeplinesc

atribuțiile profesionale (de exemplu, jurnaliștii, cadrele didactice, experții politici etc.).

Prezintă interes observația că unii reprezentanți ai societății civile au subliniat că, în primul rând, informația privind finanțarea partidelor politice îi interesează, ca cetățeni (electorat) și apoi ca jurnaliști.

Aceeași tendință se regăsește și în cadrul focus-grupurilor, pentru care dreptul la informare și cunoaștere le permite să participe activ în procesele socio-politice ale țării.

„...Sunt cetățeană a acestei țări și mă interesează procesele de pe eșichierul intern”.
(Femeie, 23 ani, Ialoveni)

„...Ca cetățean, mi-ar permite să particip la realizarea funcției de control asupra politicului. Respectiv, fiind informat corect, aș putea sancționa sau acorda încredere unui sau altui partid politic. Ca viitor politolog, aș utiliza în cercetările și analizele mele”.
(Bărbat, 26 ani, Chișinău)

„...Ca alegator, să văd cât de corect raportează partidele în special cele care sunt la guvernare, mai ales că subvențiile sunt acordate din banii noștri, și ca alegător vreau să văd unde sunt cheltuiți acești bani, vreau să văd cum partidele utilizează banii publici, cotizațiile... În ce măsura ei vor prezenta corect datele, așa poți judeca și vedea ce principii vor fi aplicate de către ele în actul guvernării”.
(Femeie, 38 ani, Chișinău)

„...Pentru o cunoaștere generală și o reflectare a situației pe ansamblu (în condițiile în care sistemul electronic ar genera vizualizarea grafică a datelor agregate)
(Femeie, 28 ani, Chișinău)

„...Pentru informare, pentru a analiza activitatea partidelor, eventual pentru cercetare”.
(Femeie, 34 ani, Chișinău)

Un aspect foarte important îl reprezintă **caracteristicile sistemului de raportare digitală** privind finanțarea partidelor politice. Răspunsurile respondenților nu au fost uniforme, reieșind din necesitățile și utilitățile pe care le așteaptă de la acest sistem (**Diagrama 4**).

Atât pentru CEC, cât și pentru partidele politice cea mai importantă caracteristică o reprezintă accesibilitatea sistemului de raportare – **100%** și, respectiv **83%**. Pe când societatea civilă consideră că elementul cel mai important ar trebui să constituie detalierea (**75%** din respondenți).

Totodată **67%** din reprezentanții CEC consideră comparabilitatea, detalierea și oportunitatea ca elemente importante ale sistemului de raportare digitală, pe când partidele politice preferă, mai degrabă, opțiunea de a putea fi descărcat (**72%** de respondenți) și caracterul detaliat al acestuia (**61%**).

În schimb, societatea civilă scoate în evidență accesibilitatea (**63%** din cei intervievați) și comparabilitatea (**50%**), considerându-le caracteristici importante ale acestui sistem.

De remarcat că, pentru partidele politice comparabilitatea nu este atât de apreciată (**22%** de respondenți), precum este apreciată de către societatea civilă și CEC. Pentru ultimele două, comparabilitatea reprezintă nu altceva, decât o caracteristică calitativă a funcției de control și supraveghere pe care le exercită aceste entități.

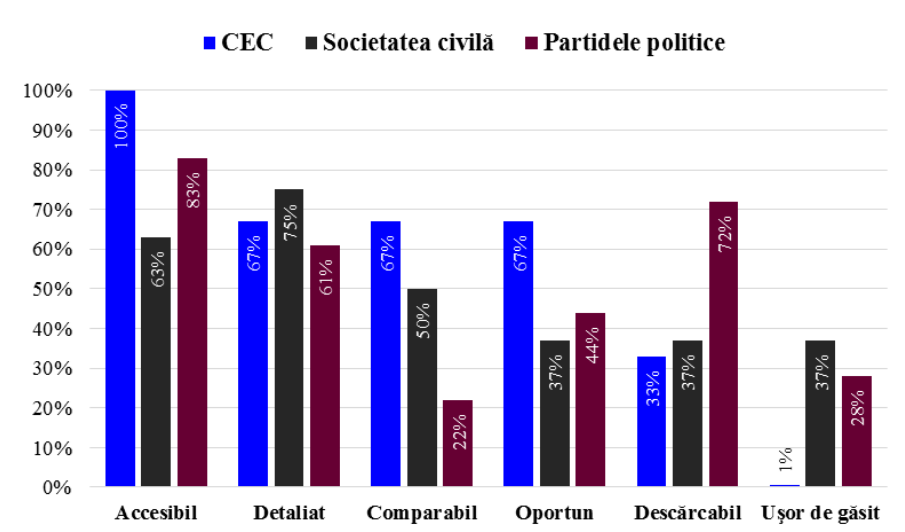
Suplimentar în cadrul chestionării, CEC-ul a menționat și alte caracteristici pe care ar trebui să le posede acest sistem, și anume:

- ✓ informația privind donația să fie introdusă imediat în sistem, fără a aștepta perioada de raportare (care poate fi o dată sau de 2 ori pe an);
- ✓ să fie introdusă opțiunea „În așteptare” pentru donații în numerar de la persoane fizice (este necesară pentru a primi confirmare de la bancă cu privire la încasarea banilor lichizi în contul bancar al partidului politic). Această opțiune prezumă o interconexiune cu banca clientului și necesită ajustarea legislației cu privire la datele cu caracter personal, taina bancară etc.

Totodată, pentru societatea civilă este important ca sistemul să permită vizualizarea evoluției donațiilor pe parcursul mai multor campanii electorale, ce ar asigura transparența proceselor politice și ar facilita accesul la informații de interes public.

De asemenea, acest sistem trebuie să fie ușor de găsit de către părțile interesate, majoritatea respondenților indicând necesitatea plasării pe site-ul oficial al CEC-ului a unei rubrici dedicate, în mod special, sistemului de raportare digitală. Această rubrică trebuie să conțină informațiile necesare, care ar răspunde tuturor așteptărilor și căutărilor părților chestionate, fapt care urmează a fi analizat în continuare.

Care ar trebui să fie cele mai importante caracteristici ale unui sistem de raportare digitală privind finanțarea partidelor politice?

În ceea ce privește focus-grupurile chestionate, pentru majoritatea din ele accesibilitatea reprezintă caracteristica cea mai importantă a acestui sistem.

„...Să fie accesibil, comod în accesare și în găsire de informații necesare, detaliat și descărcabil”. (Femeie, 23 ani, Ialoveni)

„...Accesibil, anonim, comparabil, cu surse complete, cu dovezi, cu data completării”. (Bărbat, 25 ani, Chișinău)

În succesiune cu cele mai importante caracteristici ale unui sistem de raportare digitală, respondenții și-au expus opiniile vizavi de **funcționalitățile pe care ar trebuie să le aibă un sistem de raportare electronică**.

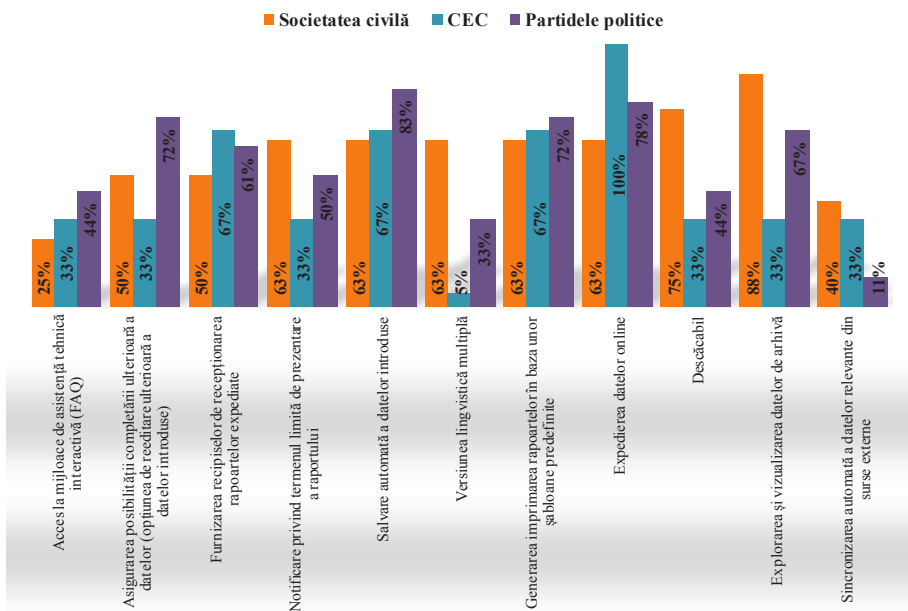
În timp ce reprezentanții CEC consideră în unanimitate expedierea datelor online ca una din cea mai principală funcționalitate a sistemului de raportare electronică, pentru cei chestionați din partea partidelor politice (87%), salvarea automată a datelor introduse reprezintă cea mai importantă funcționalitate a sistemului (Diagrama 5).

Pe când pentru **88%** din reprezentanții societății civile cea mai importantă funcționalitate o constituie explorarea și vizualizarea datelor de arhivă. Această opțiune poate fi explicată prin faptul că, majoritatea din cei chestionați sunt membri ai comunității jurnalistice, experți și analiști în domeniu, pentru care informația de arhivă reprezintă o sursă pentru comparabilitate, oportunitate și analiză (vezi *Diagrama 4*).

Pe poziția secundă, respondenții CEC (**67%**) au menționat salvarea automată a datelor introduse și furnizarea recipiselor de recepționare a rapoartelor expediate, urmată de generarea imprimării rapoartelor în baza unor șabloane predefinite (**Diagrama 5**).

Diagrama 5

Ce funcționalități ar trebuie să furnizeze un sistem de raportare electronică?

Pentru reprezentanții partidelor, expedierea datelor online (**78%**), generarea imprimării rapoartelor în baza unor șabloane predefinite (**72%**), precum și asigurarea posibilității completării ulterioare a datelor (**72%**) au fost, de asemenea, apreciate ca importante funcționalități ale sistemului.

Societatea civilă, în schimb, consideră sincronizarea automată a datelor relevante din surse externe (**75%**), urmată de expedierea datelor online (**63%**), generarea imprimării rapoartelor în baza unor șabloane predefinite, versiunea lingvistică multiplă ca funcționalități importante ale sistemului.

Totodată, unii reprezentanți ai societății civile au venit și cu alte recomandări, printre care:

- ✓ existența unui filtru de căutare a datelor sau persoanelor donatoare (după nume, prenume), inclusiv filtrarea datelor după mai multe criterii, cum ar fi „cea mai mare donație”, „cea mai mică donație”.

Cu mici diferențe, rezultatele chestionării focus-grupurilor au fost asemănătoare cu cele ale societății civile, evidențiind posibilitatea de explorare și vizualizare a datelor de arhivă, precum și sincronizarea automată a datelor relevante din surse externe.

„...Instrumente de a utiliza eficient datele, să fie posibil de a le compara, de exemplu pe ani, între partide, să putem vedea în timp cum a fost finanțarea”. (Femeie, 38 ani, Chișinău)

„...Consider că opțiunea „salvare automată a datelor” trebuie să fie în formula: „salvare automată după o verificare inițială a datelor prezentate”, deoarece o prezentare eronată (fie mecanic, fie intenționat) a datelor poate genera manipulări, acuzații și speculații politice”. (Bărbat, 25 ani, Chișinău)

Totodată, pozițiile menționate de către respondenți pot fi completate cu opiniile expuse în cadrul focus-grupurilor realizate:

„...În primul rând, trebuie de subliniat că în dependență de statutul utilizatorilor, sistemul ar trebui să asigure acces la anumite informații. Dacă să vorbim la nivel de raportori (partidele politice) chestionarul/formularul trebuie să conțină sursele de venit și cheltuielile partidului, accesibilitatea completării acestui formular și posibilitatea corectării ulterioare a unor erori, după ce raportul a fost transmis CEC.

Pentru CEC, în calitate de autoritate ce are competență de a recepționa și verifica rapoartele, sistemul trebuie să asigure o posibilitate de realizare a unei analize, statistici, producerea careva date separate.

Și deja posibilitatea de interacțiune cu alte autorități, precum și posibilitatea de a furniza informația pe diferite compartimente sau domenii, cum ar fi sursele de venit,

cheltuieli, donații etc. pentru solicitanții de informații (societatea civilă)”. (Femeie, 41 ani, Chișinău)

Un element important, deseori divergent și generator de disensiuni, în special, în campaniile electorale, îl reprezintă **donațiile** către partidele politice. În condițiile în care Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice reglementează expres modalitatea evidenței donațiilor (*Registrul donațiilor de la persoane juridice; Registrul donațiilor de la persoane fizice*), ne-am propus să aflăm opinia respondenților vizavi de ce fel de informații/date, care au tangență cu calitatea donatorilor partidului, ar trebui făcute publice (**Diagrama 6**).

Așadar, în cadrul focus-grupului membrii CEC au propus să fie stabilit un plafon al sumei donației.

„Eu consider că trebuie să fie stabilit de la ce plafon al sumei donate, donatorul devine o persoană publică, adică datele lui devin accesibile pentru societate. În cazul când persoana donează sume mari de bani și influențează activitatea PP, în acest caz legiuitorul trebuie să stabilească un anumit plafon al sumei de bani donate. Și atunci se fac publice nume, prenumele donatorului, suma donației, domeniul de activitate. Aceasta ar permite de presupus cât de veridică este informația reflectată”. (Femeie, 41 ani, Chișinău)

„Iar fiecare donator va fi conștient de faptul că în moment când el donează o sumă mare de bani, informația despre el va deveni publică. Trebuie să fie făcute publice informațiile privind nume, prenumele donatorului, suma donației, domeniul de activitate și data acceptării donației”. (Femeie, 41 ani, Chișinău)

În acest context, analiza rezultatelor denotă că, toți intervievații au apreciat cu punctaj maxim valoarea donației, care, în opinia lor, trebuie să fie făcută publică (CEC și societatea civilă – **100%**, partidele politice – **89%**).

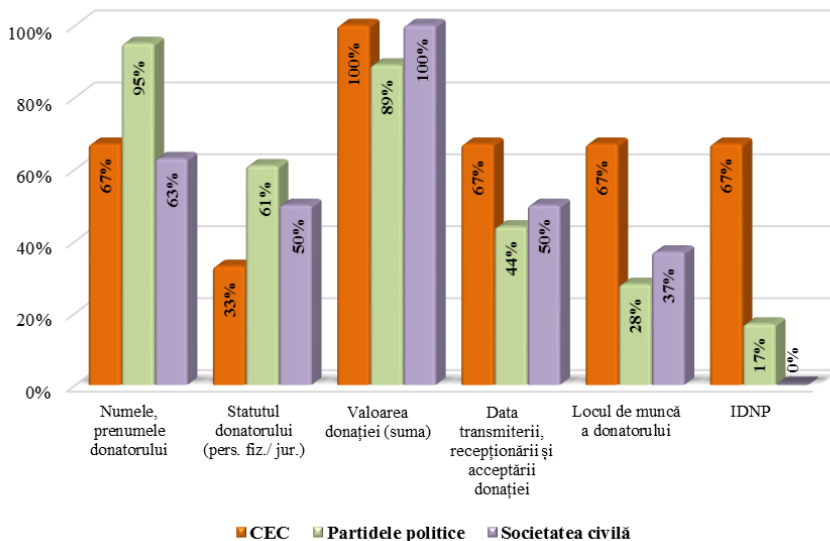
După care urmează numele și prenumele donatorului și, este remarcabil, că **95%** din respondenții partidelor politice consideră că aceste informații ar avea întâietate față de valoarea donației.

Pentru CEC, ca organ de supraveghere și control, sunt importante să fie publice și informațiile privind data transmiterii, recepționării și acceptării donațiilor, precum și locul de muncă al donatorului (**67%** din cei chestionați). De

asemenea, $\frac{1}{3}$ din respondenți CEC au optat suplimentar pentru publicarea informației dacă donatorul este sau nu membru de partid (cotizant).

Diagrama 6

Ce informații privind caracterul donațiilor considerați că trebuie făcute publice?

Pentru partide politice, ca subiecți cointeresați în limitarea publicității despre donatori, **61%** din respondenți consideră că poate fi făcut public și statutul donatorului (persoană juridică / persoană fizică), pe când majoritatea și-au exprimat dezacordul în ceea ce privește inoportunitatea publicării locului de muncă al donatorului, precum și a IDNP.

Poziția reprezentanților societății civile este, în mare parte, similară cu cea a CEC-ului. Pe lângă valoarea donației, se consideră necesar de a face publice informațiile referitoare la data transmiterii, recepționării și acceptării donației (**50%**). În cazul în care nu se fac publice datele cu privire la donatorii partidelor politice, societatea civilă consideră că verificarea lor devine una foarte dificilă, iar absența unui control riguros din partea CEC-ului creează un sentiment și mai profund de anxietate și neîncredere în clasa politică. De asemenea, societatea civilă este de părerea că datele despre donator ar

permite stabilirea gradului de implicare al acestuia în activitatea partidului, precum și ar reflecta exponenta de interes pe care o manifestă față de partid.

Analiza rezultatelor focus-grupurilor denotă aceeași situație ca și în cazul CEC-ului și societății civile. Unii din cei intervievați consideră că IDNP reprezintă date cu caracter personal, de aceea nu pot fi publice, alții sunt de părerea că în privința donatorilor din rândul persoanelor juridice trebuie să fie date publicității eventualele date cu privire la posesia contractelor de achiziții publice. Pentru alții este important de a stabili un nivel al plafonului de donații, care, fiind depășit, va condiționa publicarea datelor despre donator.

„Numele donatorului, valoarea donației, locul de muncă. Cred că într-o democrație, normal ar trebui să fie publicate toate datele, dar ținând cont că la noi în țară cei care susțin unele partide de opoziție sunt intimidati, membrii de partid sunt persecutați, atunci nu cred că la moment trebuie făcute publice toate datele”. (Femeie, 38 ani, Chișinău)

„Toate în afară de IDNP, deoarece reprezintă o informație confidențială”. (Femeie, 23 ani, Ialoveni)

„... Statutul donatorului, valoarea donației, data transmiterii. Și mă interesează sursa donației făcute de donator”. (Bărbat, 26 ani, Chișinău)

„... Pentru persoanele juridice să se publice domeniul de activitate și declarația de venit, de asemenea să fie public și IDNO, dar și, contractele de achiziții publice. Noi știm că multe achiziții publice sunt mușamalizate de către cei care susțin partidele de la guvernare. Poate ar trebui să fie inclusă în raport?”. (Femeie, 23 ani, Ialoveni)

„Numele donatorului, valoarea donației, locul de muncă al donatorului. Dacă donația constituie o sumă foarte mare (este necesar ca CEC să stabilească această limită), atunci trebuie să fie publice toate datele. Pe mine m-ar interesa și sursa venitului donatorului”. (Bărbat, 25 ani, Chișinău)

Din practica altor țări, sistemele de raportare electronică privind finanțarea partidelor politice sunt interconectate cu alte sisteme electronice de stat. Reieșind din scopul urmărit în cadrul cercetării date, ne-am propus să cunoaștem opinia respondenților în ce măsură sistemul de raportare electronică privind finanțarea partidelor politice, interconectat cu alte sisteme

electronice de stat, precum este cel al Serviciului Fiscal sau al Agenției Servicii Publice ar putea asigura veridicitatea datelor din raporturile financiare.

Respondenții tuturor grupurilor chestionate și-au exprimat încrederea că, odată interconectat la alte sisteme electronice de stat, sistemul de raportare electronică a partidelor politice va asigura o calitate mai înaltă a veridicității datelor din aceste rapoarte.

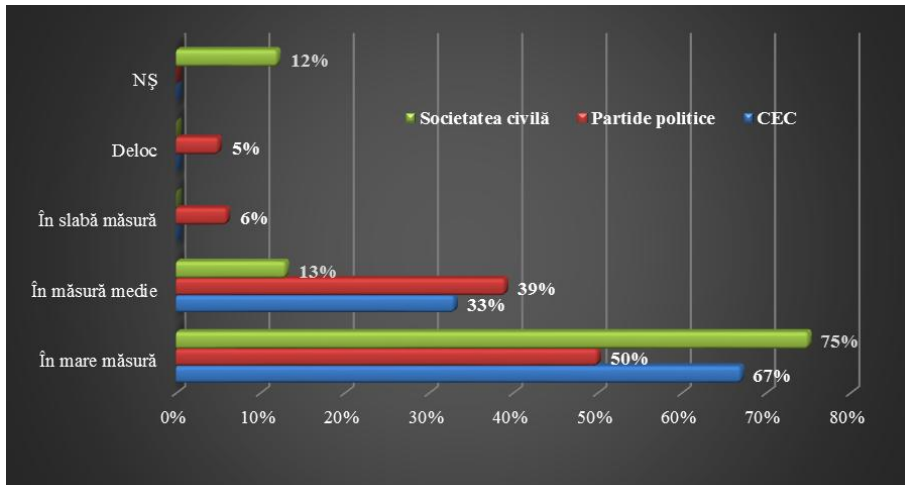
Atât reprezentanții societății civile (**75%**), cât și cei de la CEC (**67%**) consideră că veridicitatea datelor va fi asigurată în mare măsură, pe când respondenții partidelor politice își manifestă rezervat perspectiva unei asigurări în mare măsură a veridicității, aceștia constituind **doar jumătate** din cei chestionați.

39% din reprezentanții partidelor consideră că interconectarea sistemelor ar asigura în măsură medie veridicitatea datelor, de aceeași părere fiind și unii angajați ai CEC (**33%**). Scepticismul unei astfel de oportunități pentru societatea civilă, dar și pentru CEC este urmat de răspunsurile negative ale unor reprezentanți ai clasei politice, care consideră că interconexiunea va asigura în slabă măsură veridicitatea datelor (**6%**), iar pentru **5%** această inovație nu va schimba deloc veridicitatea rapoartelor prezentate în adresa CEC (**Diagrama 7**).

Doar reprezentanții societății civile au răspuns că, la moment, nu știu dacă interconexiunea cu alte sisteme de stat va asigura veridicitatea datelor prezentate în rapoarte, aceștia constituind 12% din cei chestionați.

Această întrebarea corelează cu răspunsurile referitor la informarea publică privind caracterul donației. Reprezentanții comunității jurnaliștilor au venit cu propunerea ca sistemul electronic interconectat cu alte sisteme să asigure contrapunerea numelui, prenumelui donatorului și suma donației cu datele din Declarația pe venituri a donatorului.

Cum credeți, în ce măsură sistemul de raportare electronică privind finanțarea partidelor politice interconectat cu alte sisteme electronice de stat (Serviciul Fiscal, Agenția Servicii Publice) ar putea asigura veridicitatea datelor din rapoartele financiare?

Pentru focus-grupurile sondajului a fost dificil să răspundă la întrebarea interconectării platformei electronice la alte sisteme publice, pe motivul necunoașterii acestei oportunități.

„Probabil”. (Femeie, 28 ani, Chișinău)

„Da. Însă cred că e dificil din punct de vedere tehnic, ceea ce presupune timp, resurse umane și financiare, soft specializat. Toate acestea la un loc iarăși amână procesul de eficientizare a raportării financiare”. (Femeie, 23 ani, Ialoveni)

„Nu știu”. (Bărbat, 25 ani, Chișinău)

Analiza răspunsurilor cu privire la așteptările respondenților față de platforma de raportare electronică, care urmează a fi introdusă, toate grupurile de respondenți au menționat că ea (platforma) va asigura o schimbare spre bine, fiind conștienți de faptul că acest proces va fi treptat. Totodată platforma trebuie să fie funcțională, accesibilă, să ușureze prezentarea rapoartelor financiare și să reducă din timpul rezervat pentru raportare. Reprezentanții

societății civile, dar și ai partidelor politice speră că, platforma digitală va aduce transparență în finanțare.

În același timp reprezentanții CEC au subliniat despre posibilitatea ușurării procesării datelor, a verificării și stabilirii veridicității lor; va responsabiliza partidelor politice, sporind încrederea populației față de partidele politice și consolidând democrația. De asemenea, optează pentru o cooperare cu băncile comerciale, ale căror sisteme să fie conectate cu cele ale CEC într-o asigurarea schimbului de date privind rulajele pe conturile bancare ale partidelor politice.

La rândul lor, reprezentanții partidelor au următoarele așteptări:

- ✓ platforma să permită conexiunea și sincronizarea dintre Programul 1C Contabilitate cu anexele Rapoartelor pentru CEC (de exemplu, Registrul cotizațiilor și Registrul donațiilor să fie integrat în „1C Contabilitate”;
- ✓ să fie prevăzută opțiunea de raportare a candidaților independenți;
- ✓ să fie ușor de administrat Registrul electronic al donațiilor. De exemplu, odată cu introducerea codului fiscal al donatorului, platforma expune în mod automat toate datele cu privire la donator, ceea ce ar ușura activitatea și ar economisi timp.
- ✓ consultarea prin telefon sau on-line să fie asigurată și în limba rusă. Unii respondenți au menționat că, puțini din angajații CEC cunosc limba rusă.

Pentru societatea civilă este important ca odată cu lansarea platformei electronice, cetățenii se vor implica mai activ în activitatea politică. Însă există și opinii mai puțin optimiste, conform cărora platforma va reglementa într-o oarecare măsură situația dată, însă starea de „*stat capturat*” iarăși va duce la sentimentul că „*totul la noi e bine*” (citat din răspunsul unui reprezentant al societății civile).

Analiza comparată a răspunsurilor privind periodicitatea prezentării rapoartelor financiare în adresa CEC denotă că: $\frac{1}{3}$ din reprezentanții CEC, **jumătate** din partide politice și **38%** din intervievații societății civile consideră că rapoartele pot fi prezentate anual (**Diagrama 8**).

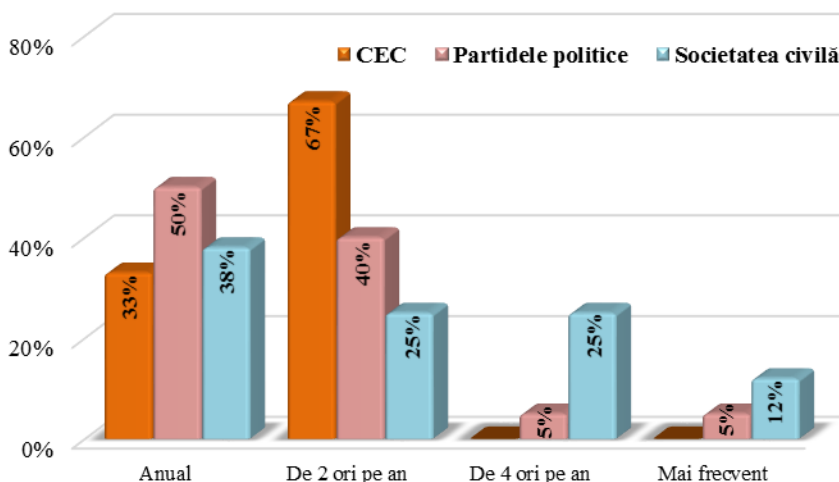
67% din cei chestionați din cadrul CEC au optat pentru prezentarea rapoartelor de 2 ori pe an. Doar **40%** din respondenții partidelor politice, precum

și **25%** ai societății civile consideră că rapoartele financiare pot fi prezentate de 2 ori pe an.

Pe când altele **25%** ai societății civile, în calitatea lor de „watchdog” al politicului, consideră că prezentarea rapoartelor către CEC trebuie realizată de 4 ori pe an, iar **12%** – și mai frecvent.

Diagrama 8

De câte ori partidele politice trebuie să prezinte Raportul financiar la CEC?

Majoritatea din cei chestionați din focus-grupurilor au optat pentru prezentarea de 2 ori pe an a rapoartelor financiare. Totodată, unii din ei consideră că cheltuielile partidului necesită a fi publicate lunar, în special în campania preelectorală și cea electorală.

„De 2 ori pe an, treptat să se treacă la o dată pe an”. (Femeie, 24 ani, Chișinău)

„De 2 ori pe an, iar în campania pre- și electorală – lunar”. (Bărbat, 25 ani, Chișinău)

„O dată pe an, dar lunar sa fie publicate cheltuielile partidelor, noi să știm pe ce se cheltuie, va fi mai ușor la sfârșit de an să prezinte raportul (Femeie, 28 ani, Chișinău)

O sursă de finanțare a partidelor politice îl constituie subvențiile de la stat. Problema subvențiilor este reprezentată tematică a unor dispute aprinse în societate, de aceea pentru studiul realizat prezintă interes opinia respondenților cu privire la reflectarea transparentă a subvențiilor în rapoartele financiare ale partidelor.

Reprezentanții CEC (**67%**) și partidelor politice (**83%**) consideră că subvențiile de stat sunt reflectate transparent. Doar **25%** din cei chestionați ai societății civile sunt de aceeași părere (**Diagrama 9**).

La cealaltă extremă, **33%** din respondenții CEC și **63%** ai societății civile consideră că subvențiile de la stat nu sunt reflectate transparent. În opinia celor intervievați din cadrul CEC, cauza ar consta în procesul anevoios de verificare a rapoartelor financiare, care, la moment, se prezintă de 2 ori pe an. În cazul unei automatizări a raportării, verificarea ar fi mai efektivă și mai calitativă, respectiv raportarea ar putea să realizeze doar 1 pe an, au concluzionat cei de la CEC.

Respectiv, în opinia societății civile cauzele rezidă din absența sancțiunilor, sau cel puțin din superficialitatea acestora pentru lipsa de transparență a datelor. De asemenea s-a menționat despre nedorința prezentării situației reale în cadrul partidului, deoarece sursa mijloacelor financiare deseori nu poate fi justificată, ceea ce reprezintă a fi una ilegală. În cazul unor verificări din partea CEC cu privire la utilizarea subvențiilor de stat, se aplică duble standarde în privința partidelor de opoziție în comparație cu cele de coaliție / de guvernământ. Unii respondenți ai societății civile au exemplificat că, în privința partidelor de opoziție există un risc mult mai sporit de aplicare a celor mai severe sancțiuni, decât pentru cele de coaliție pentru aceeași faptă comisă.

Și iarăși, cei **12%** ai societății civile care au declarat că nu știu dacă sunt sau nu reflectate transparent subvențiile de stat au menționat că, la acest capitol cel mai bine informat este CEC. Însă din cauza absenței transparenței rapoartelor financiare, dar și a eventualelor mușamalizări a cazurilor de abuz în utilizarea banilor publici (subvenții) procentul indeciziilor în rândul societății civile este ridicat.

O situație mai specială se regăsește la **17%** din respondenții partidelor politice, care consideră că subvențiile de la stat nu sunt reflectate, sau cel puțin

nu sunt corect reflectate în rapoartele financiare. Printre cauze au specificat că, în rapoartele financiare ale partidelor politice sunt multe articole (care în esență sunt generale), fără a fi date explicații ce fel de cheltuieli/venituri se atribuie la ele. Respectiv, au propus o detaliere mai exactă a cheltuielilor, a tipologiei lor (de exemplu, cheltuieli de personal etc.). Alții au reiterat despre oportunitatea conectării la baza de date / informațională a Ministerului Finanțelor pentru a fi informați corect.

Pentru majoritatea focus-grupurilor a fost dificil să dea o apreciere vizavi de transparența subvențiilor publice, pe motiv că astfel de informații nu le sunt cunoscute. Unii din cei intervievați au opinat că, este necesar de introdus unele modificări la capitolul cheltuieli din Raportul financiar al activității partidelor politice, și în special de specificat toate categoriile de cheltuieli, exemplificând prin *advocacy* și *lobby*.

„Nu cunosc, nu am văzut dar cred ca sunt reguli speciale de subvenționare”. (Femeie, 24 ani, Chișinău)

„Este dificil să răspund”. (Femeie, 23 ani, Ialoveni)

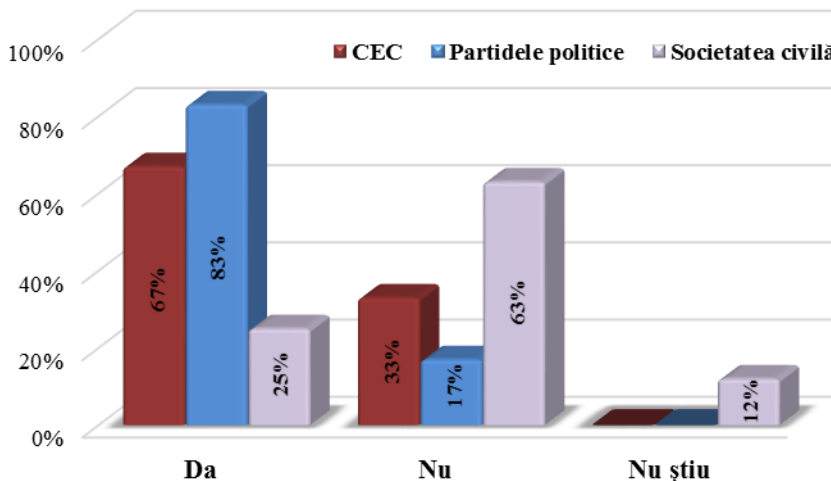
„Reflectare necompletă”. (Bărbat, 25 ani, Chișinău)

„... Multe cheltuieli din subvenții nu sunt reflectate în raportate. De exemplu, unde sunt reflectate cheltuielile pentru activitățile de advocacy și lobby? Unele partide încearcă să le pună la categoria de cheltuieli pentru mass-media, dar știm că ele nu fac parte din această categorie. Trebuie de revăzut partea de cheltuieli din raport, acum lucrurile evaluează și apar deja diferite modalități de publicitate, de exemplu pe Internet. Trebuie de revăzut, ca să fie incluse toate categoriile de cheltuieli, sa fie mai transparente”. (Femeie, 38 ani, Chișinău)

În opinia membrilor CEC, reflectarea subvențiilor publice este realizată conform cerințelor și exigențelor cadrului normativ. Totuși, se confirmă ipoteza că este necesară o tipologie mai detaliată a cheltuielilor partidelor.

„Alta este întrebarea: pe ce se cheltuie acești bani, pentru că dacă se cheltuie jumătate de milion pe personal, apare întrebarea cât personal are partidul politic sau care ar fi sumele plătite pentru remunerare. Iată aici este teren de analiză, cercetare, control, dar totodată se simte și lipsa unor reglementări legale... În zona subsidiilor se pot stabili niște criterii mai clare sau plafonări de utilizare a banilor publici”. (Femeie, 41 ani, Chișinău)

Cum credeți, sunt oare reflectate transparent subvențiile de stat în rapoartele financiare ale partidelor politice?

Urmare a chestionării grupurilor-țintă despre veridicitatea și corectitudinea întocmirii rapoartelor financiare se constată că, cadrul legal național influențează transparența financiară a partidelor politice. Solicitând opinia respondenților din grupurile interviuate privind impactul cadrului legal, reprezentanții CEC unanim consideră că cadrul legal asigură transparența, dar sunt necesare măsuri de control.

Așadar, în cadrul FG cu membrii CEC au fost formulate un șir de propuneri privind necesitatea modificării cadrului normativ existent:

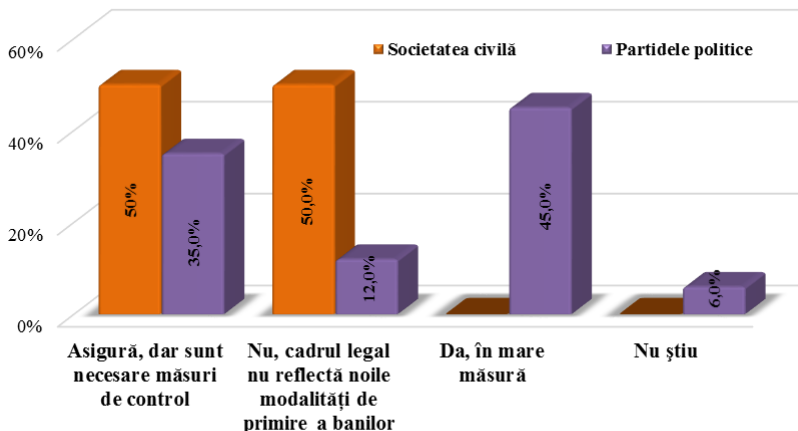
„Legea privind protecția datelor cu caracter personal nu conține o claritate totală. Nu este clar în ce condiții și în ce situații unele date pot fi făcute publice și altele nu. Persistă o oarecare incertitudine. Această claritate va fi benefică nu numai pentru CEC, ca autoritate publică, ci și pentru cetățeni, care de asemenea tratează diferit prevederile existente în lege.

Sunt situații când prevederile din Legea privind accesul la informație și Legea privind protecția datelor cu caracter personal se contrazic. Atunci când vor fi reglementări clare, va avea de câștigat întreaga societate”. (Bărbat, 39 ani, Chișinău)

Referitor la asigurarea transparenței financiare de către cadrul legal, doar **45%** din respondenții partidelor politice consideră că cadrul legal asigură transparența, iar **35%** opinează că sunt necesare și măsuri de control. De cealaltă parte doar **12%** susțin că cadrul legal nu reflectă transparența și noile modalități de primire a banilor, respectiv **6%** nu cunosc starea privind transparența financiară a partidelor politice din Republica Moldova, ceea ce denotă un grad înalt de necunoaștere a modalității de finanțare a organizațiilor politice – criteriu cerut de o democrație funcțională (**Diagrama 10**).

Diagrama 10

Considerați că cadrul legal existent asigură transparența financiară a partidelor politice?

În cazul societății civile, opiniile au fost divizate în jumătate. Astfel **50%** de respondenți au menționat că cadrul legal asigură transparența, dar sunt necesare măsuri de control, iar cealaltă parte atestă că cadrul legal nu asigură transparența, nereflctând noile modalități de primire a banilor.

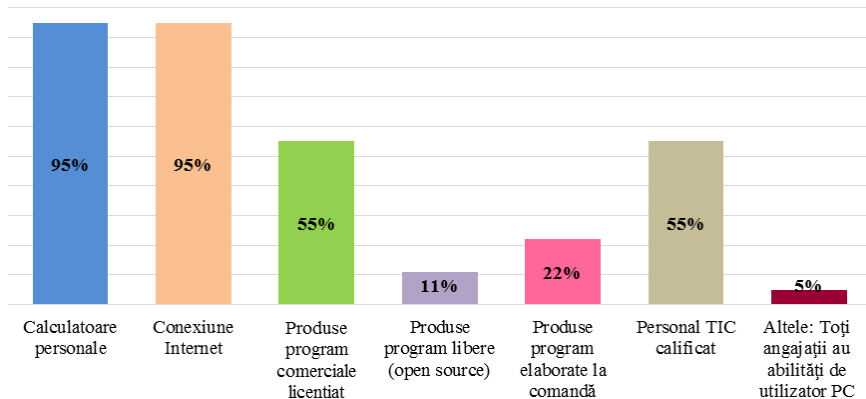
Principalii beneficiari ai sistemului de raportare financiară electronică sunt partidele politice. Acest fapt a determinat în cadrul studiului formularea unui set de întrebări adresate nemijlocit partidelor. Scopul a constat în determinarea nivelului de utilizare a resurselor tehnologice de către organizațiile

politice, precum și a cunoaște opinia lor referitor la lansarea sistemului electronic de raportare.

Analiza rezultatelor denotă situația că, majoritatea partidelor dispun de resurse tehnologice avansate și umane.

Diagrama 11

De ce fel de resurse tehnologice și umane dispune organizația Dvs.?

Majoritatea partidelor dispun de calculatoare personale (**95%**) și conexiune internet (**95%**). Cu toate acestea numai **55%** din partidele politice dețin produse program licențiat și dispun de personal TIC calificat.

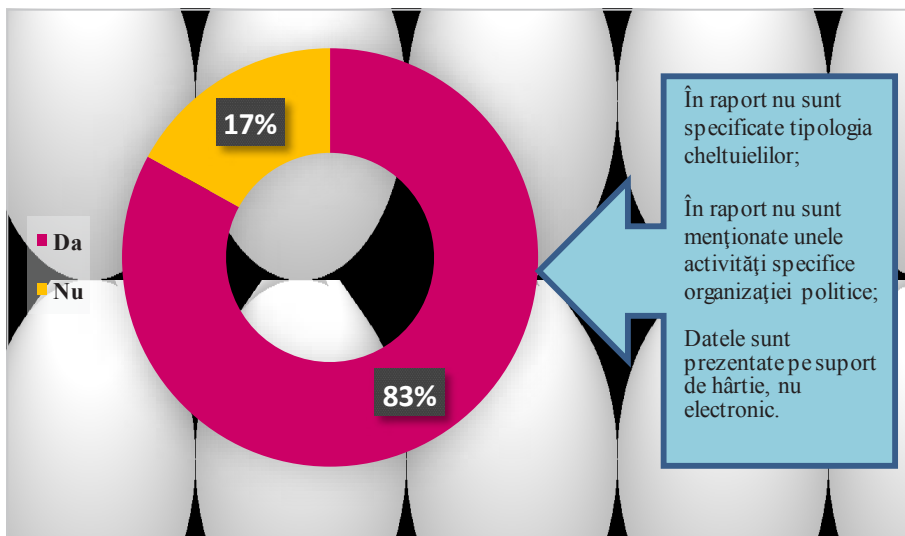
În pofida faptului că marea majoritate a partidelor politice au un indicator înalt la opțiunea calculatoare personale și Internet, însă nu toate partidele dispun de resurse financiare pentru a utiliza produse soft licențiate și angajarea de personal TIC calificat. În același context menționăm că un număr mult mai mic de organizații politice utilizează programe elaborate la comandă (**22%**) și programe free soft (**11%**).

Partidele politice utilizează următoarele mijloace de stocare și păstrare a informațiilor financiare: pe suport de hârtie – **95%**; USB – **55%**; baze de date specializate – **33%** și soluții Cloud (Google Drive, Drop Box, One Drive) – **28%**. La întrebarea care este modalitatea de evidență a veniturilor și cheltuielilor în cadrul partidului, respondenții au indicat în mare parte varianta pe hârtie, cât și evidența automatizată, prin programul „1C Contabilitate”.

O situație specifică o prezintă evidența cotizațiilor, donațiilor în cadrul organizațiilor. Chiar dacă unele partide politice posedă programul „1C Contabilitate”, cotizațiile de membru în teritoriu sunt fixate pe hârtie și sunt introduse centralizat de trezorerierul partidului. Totodată, în urma interviurilor realizate s-a constatat că unele partide dețin un sistem personal de stocare a informației, cum ar fi bazele de date elaborate în Excel (ca de exemplu, Registrul cotizațiilor de membru, Registrul donațiilor), care este conectat, prin programe elaborate la comandă cu programul de contabilitate 1C, ce permite evidența automată a datelor.

Diagrama 12

Întâlniți dificultăți în procesul de elaborare a raportului financiar pe suport electronic?

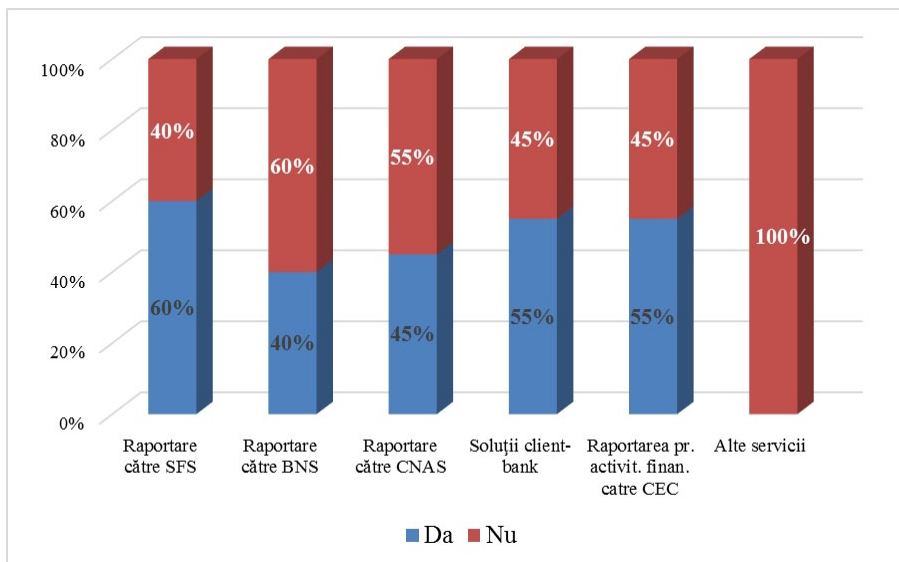
Partidele politice (**95%**) au menționat că de prezentarea rapoartelor financiare către CEC este desemnată o persoană responsabilă. Însă doar **78%** dețin o pregătire necesară în domeniu (cunoștințe în domeniul financiar, contabilitate, programe de contabilitate), în același timp **22%** din persoane responsabile nu dețin pregătirea necesară în domeniul financiar. Putem presupune că dificultățile întâlnite în procesul de raportare privind activitatea financiară a partidelor politice pot fi explicate nu numai prin lipsa unei

experiențe privind raportarea (din 2016), ci și prin lipsa unei calificări necesare în domeniu. Aceste date corelează cu răspunsurile la întrebarea dacă întâlniți dificultăți în procesul de elaborare a raportului financiar pe suport electronic, **83%** au răspuns afirmativ și doar **17%** nu întâlnesc dificultăți (**Diagrama 12**).

În cadrul interviurilor s-a constatat că **60%** din angajații organizațiilor politice utilizează semnătura electronică sau mobilă în scopul executării atribuțiilor de serviciu și **40%** nu posedă. Acest fapt condiționează situațiile în care partidele politice utilizează și alte servicii publice electronice de raportare financiară. **Diagrama 13** demonstrează că mai mult de jumătate din partidele politice utilizează servicii publice electronice de raportare financiară către Serviciul Fiscal de Stat, soluții client-bank și CEC. Mai puțin de jumătate din partidele politice utilizează servicii de raportare financiară în relațiile cu Biroul Național de Statistică, Casa Națională de Asigurări Sociale. Aceste date demonstrează că organizațiile politice posedă potențial și experiență de raportare financiară electronică.

Diagrama 13

Organizația Dvs. utilizează și alte servicii publice electronice de raportare financiară?

Dar în același timp partidele politice au menționat că, au nevoie de suport din partea CEC-ului privind punerea în aplicare a unui sistem de raportare electronică. Cele mai solicitate opțiuni au fost instruirea și asistența on-line (**84%**).

Beneficiile instruirilor organizate de CEC au fost menționate și în discuțiile din cadrul focus-grupului cu membrii CEC, care au confirmat experiența și rezultate pozitive atestate la acest capitol.

„Planificăm să organizăm seminare de instruire pentru partidele politice, mai ales că avem o asemenea experiență, atunci când s-a introdus sistemul de raportare privind gestiunea financiară a partidelor politice”. (Femeie, 41 ani, Chișinău).

Totodată **44%** din respondenți au indicat necesitatea elaborării unui Ghid electronic, explicit și exemplificat, care poate fi descărcat de pe site-ul oficial al CEC, iar **39%** au optat pentru asistența telefonică.

Un alt grup țintă al studiului a constituit societatea civilă, ca utilizator al viitorului sistem de raportare electronică. În calitate de reprezentanți ai societății civile au fost intervievate organizațiile nonguvernamentale, ce activează în domeniul monitorizării activității partidelor politice în Republica Moldova, precum jurnaliști specializați în sfera politică, analiști politici și masteranzii facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova și ai CICDE. Pentru o abordare profundă și amplă a problematicii cercetate, unele întrebări au fost elaborate în dependență de specificul acestor grupuri de respondenți.

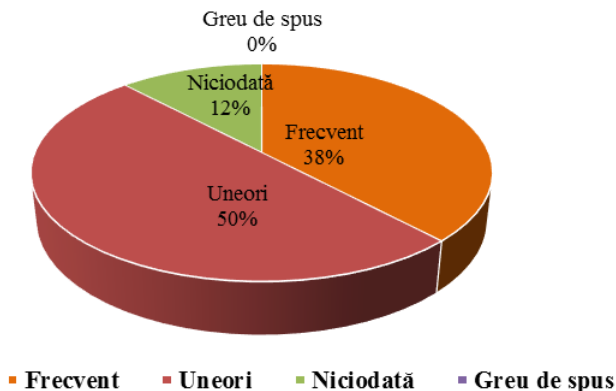
La întrebarea *„Ce cunoștințe și abilități de utilizare a resurselor informatice posedați?”* **100%** au confirmat capacitatea deplină de utilizare a serviciilor Internet (Email, WWW, rețele de socializare etc.), dintre care **88%** – posedă cunoștințe de utilizare a sistemului de operare Windows; **75%** – aplicații de oficiu (MS Office, Libre Office etc.) și **25%** – soft aplicativ specific (1 C Contabilitate, Adobe PhotoShop etc.).

Reieșind din specificul activității, **38%** din respondenți utilizează frecvent informația cu privire la finanțarea partidelor politice; **50%** – doar uneori și **12%** niciodată nu au folosit asemenea informație. Generalizând datele obținute, putem conchide că o mare parte din respondenți au accesat informația cu privire la finanțarea partidelor politice, iar fiecare al optulea respondent a indicat

că a fost interesat de problematica partidelor politice, dar aspectul finanțării acestora nu a prezentat interes pentru unii respondenți (**Diagrama 14**).

Diagrama 14

Cât de frecvent utilizați informația cu privire la finanțarea partidelor politice?

Informațiile din rapoartele publice privind finanțarea partidelor politice au fost folosite în mare parte pentru:

- ✓ analize și prognoze, inclusiv pentru a compara evoluția finanțării partidelor de la o perioadă electorală la altă;
- ✓ elaborarea studiilor sau analizelor;
- ✓ pregătirea materialelor jurnalistice (știrilor și articolelor de investigații);
- ✓ elaborarea articolelor științifice și pregătirea către orele de curs.

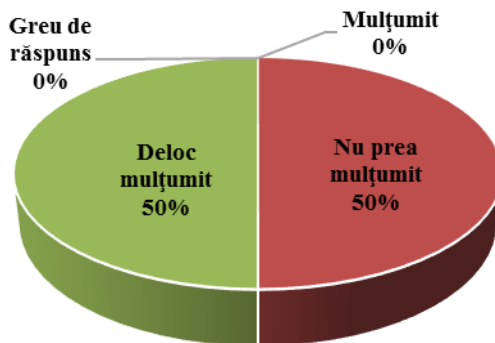
Conform discuțiilor din cadrul FG cu masteranzii FRIȘPA privind scopul accesării acestei informații, au fost obținute următoarele răspunsuri:

„Pentru cunoaștere generală și pentru a mă informa despre activismul partidelor în dependență de volumul de finanțare”. (**Femeie, 28 ani, Chișinău**);

„Informare, cercetare (pentru teza de master)”. (**Femeie, 34 ani, Chișinău**);

„Pentru o clasificare a partidelor după nivelul de finanțare. Pentru monitorizarea evoluției finanțării partidelor (ascendent, descendent), precum și pentru o comparație”. (**Bărbat, 25 ani, Chișinău**).

Cât de mulțumiți sunteți de datele accesibile privind raportarea financiară a partidelor politice din Republica Moldova?

Referindu-ne la calitatea datelor din rapoartele financiare ale partidelor politice, răspunsurile reprezentanților societății civile s-au divizat în jumătate (**Diagrama 15**): **50%** s-au declarat mulțumiți de datele accesibile, iar altă **jumătate** – nemulțumiți. O situație asemănătoare a fost constatată și în cadrul FG cu masteranzii FRIȘPA, USM.

Această analiză succintă scoate în evidență faptul că, în pofida existenței rapoartelor financiare a partidelor politice, stocării lor în mod centralizat la CEC, totuși se constată că informația disponibilă nu relevă o transparență înaltă a acesteia.

În acest sens toți participanții studiului au semnalizat necesitatea detalierii informației financiare a partidelor politice din diverse considerente, precum separarea pe tipuri de cheltuieli în cadrul Raportului financiar, buna guvernare financiară a organizațiilor politice și responsabilizarea acestora pentru democrația din Republica Moldova.

Concluzii și Recomandări:

Studiul realizat și-a propus ca scop evaluarea procesului de raportare financiară a partidelor politice și evidențierea funcționalităților pentru implementarea unui sistem de raportare electronică a veniturilor și a cheltuielilor partidelor politice în Republica Moldova. Elaborarea acestui sistem de raportare electronică va avea un impact pozitiv asupra transparenței finanțării partidelor politice, precum și a utilizării resurselor financiare atât de la donatori, cât și din subvențiile publice, ceea ce constituie în sine un indiciu al democratizării.

Studiul realizat permite elaborarea următoarelor concluzii:

- Toate grupurile de respondenții susțin ideea implementării unui sistem de raportare electronică privind veniturile și cheltuielile partidelor politice, în dependență de specificul grupului țintă argumentează și necesitatea lansării unui asemenea sistem.
- În același context respondenții au identificat funcționalitățile ce ar trebui să le furnizeze un sistem de raportare electronică. O funcționalitate importantă evidențiată de toate grupurile de respondenți a fost interconectarea (interoperabilitatea) sistemului cu alte servicii electronice de stat, ce ar asigura veridicitatea informației financiare.

Rezultatele studiului confirmă că partidele politice dispun de suficiente resurse tehnologice și umane. De asemenea, s-a constatat că mai mult de jumătate de angajați ai organizațiilor politice utilizează semnătura electronică sau mobilă în scopul executării atribuțiilor de serviciu. Acest fapt condiționează situațiile în care partidele politice utilizează și alte servicii publice electronice de raportare financiară. Datele cercetării reflectă faptul că, partidele politice posedă potențial și experiență de raportare financiară electronică, iar implementarea unui sistem de raportare electronică a veniturilor și a cheltuielilor nu ar constitui pentru ele un impediment.

În același timp partidele politice menționează despre necesitatea unui suport informațional din partea Comisiei Electorale Centrale, argumentând că metodele de instruire aplicate privind practica de raportare financiară a partidelor politice a fost o experiență pozitivă.

Evaluările studiului constată prezența unui proces de formare a culturii financiare a partidelor politice. Totodată există și o cultură de supraveghere a gestiunii financiare a activității partidelor politice, care este realizată de către Comisia Electorală Centrală, în calitatea ei de pilon al activității în domeniul monitorizării activității partidelor politice. Dezvoltarea ulterioară a culturii de raportare financiară a partidelor va genera o transparență viabilă și calitativă a acestui proces, precum și la o responsabilizare și disciplină financiară a partidelor politice, și nu în ultimul rând la o creștere a încrederii a întregii societăți în organizațiile politice naționale.

Societatea civilă speră că, lansarea platformei electronice va implica cetățenii în viața politică, precum și va diminua nivelul corupției politice etc. Însă opiniile exprimate de reprezentanții societății civile privind lansarea sistemului digital de raportare sunt mai puțin optimiste în comparație cu restul grupurilor chestionate.

În baza concluziilor elaborate, formulăm următoarele recomandări:

- Se recomandă ca sistemul de raportare digitală să fie interconectat cu programul de contabilitate „1C Contabilitate” și cu alte servicii electronice publice (SFS, Agenția Servicii Publice, etc), astfel asigurându-se o calitate mai înaltă a veridicității datelor din rapoartele financiare a partidelor politice.
- Se recomandă ca platforma să ofere persoanelor interesate posibilitatea de acces la datele financiare ale partidelor politice, în special donațiile cu următoarele caracteristici: numele prenumele donatorului, valoarea donației, locul de muncă a donatorului, data transmiterii și recepționării donației. Totodată sistemul electronic interconectat cu alte servicii electronice publice să asigure contrapunerea numelui, prenumelui donatorului și suma donației cu datele din Declarația pe venituri a donatorului.
- Se recomandă elaborarea un șablon al raportului de gestiune financiară mai detaliat la capitolul cheltuieli a partidelor politice;
- Se recomandă ca sistemul de raportare digitală să conțină următoarele caracteristici: accesibil, detaliat, comparabil, oportun și descărcabil.
- Se recomandă ca sistemul de raportare digitală să furnizeze următoarele funcționalități: expedierea datelor online, salvarea automată a

datelor introduse, explorarea și vizualizarea datelor de arhivă, salvarea automată a datelor introduse, furnizarea recipiselor de recepționare a rapoartelor expediate, generarea imprimării rapoartelor în baza unor șabloane predefinite, asigurarea posibilității completării ulterioare a datelor, sincronizarea automată a datelor relevante din surse externe și versiunea lingvistică multiplă; existența unui filtru de căutare a datelor sau a persoanelor.

- Se recomandă Comisiei Electorale Centrale organizarea unei campanii publice de informare pentru societatea civilă cu privire la lansarea sistemului de raportare financiară electronică a partidelor politice, astfel cetățenii vor avea acces direct la informațiile prezentate în rapoartele financiare.
- Se recomandă Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral examinarea posibilității de a instrui membrii partidelor politice, prin organizarea seminarelor tematice cu privire la utilizarea sistemului de raportare financiară electronică, ceea ce va permite consolidarea capacităților umane și instituționale ale partidelor și ridicarea nivelului de cultură financiară.
- Se recomandă la elaborarea sistemului de raportare electronică privind veniturile și cheltuielile partidelor politice să se asigure o colaborare între specialiștii TIC calificați cu persoanele responsabile de prezentarea rapoartelor financiare la CEC.
- Se recomandă examinarea posibilității de modificare a Legii privind partidele politice, și anume, art. 28 din lege, prin stabilirea unor criterii clare sau plafonări de utilizare a banilor publici pe tipurile de cheltuieli. Rolul subvențiilor, inițial, a urmărit investirea în partide politice ca actori ai vieții politice și ca participanți la procesul electoral, dar și eventual de a crea o continuitate pentru o democrație participativă. Regretabil este faptul că, în prezent se constată că banii publici doar se consumă, investindu-se în cheltuieli de personal; cheltuieli de mentenanță etc., însă fără o implicare la dezvoltarea activismului civic și al democrației.

Referitor la datele privind caracterul donațiilor, informațiile care urmează a fi făcute publice, ar fi oportun introducerea plafonului pentru donații și indicarea sursei acestora. Datele urmează a fi făcute publice în cazul când suma

donăției depășește un anumit plafon stabilit și proveniența acesteia pentru a evita cauzele de fraudă politică și clientelism.

În concluzie putem menționa că elaborarea și implementarea sistemului de raportare electronică privind veniturile și cheltuielile partidelor politice este unul binevenit în condițiile actuale de dezvoltare a sistemului politic din Republica Moldova. Însă cel mai important rămâne accesibilitatea și funcționalitatea unui astfel de sistem digital de raportare financiară.